

Finansal Liberalizasyonun Uzun Dönemde İstihdam Yaratici Etkisinin FMOLS, DOLS ve CCR Yöntemi ile Analizi

Analysing the Employment Creative Effect of Financial Liberalization In Long-Term with FMOLS, DOLS and CCR Method

Ömer Uğur BULUT

Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi,
Kağızman Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu,
bulut.o.u@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6511-8187>

Makale Başvuru Tarihi: 25.12.2019
Makale Kabul Tarihi: 29.12.2019
Makale Türü: Araştırma Makalesi

Hikmet YILMAZ

Öğr. Grv., Kafkas Üniversitesi,
Kağızman Meslek Yüksekokulu,
hikmet_224@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6054-8196>

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

Finansal
Liberalizasyon,
İstihdam,
Eş Bütünleşme,

Çalışmada finansal liberalizasyonun istihdam yaratıcı etkisinin Türkiye ekonomisi özelinde zaman serisi modelleriyle analiz edilmesine odaklanılmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın ampirik analiz bölümünde finansal liberalizasyonu temsilen KOF finansal küreselleşme endeksi ile istihdam oranlarının uzun dönem ilişkisi ve bu ilişkinin derecesi test edilmiştir. Finansal liberalizasyonun uzun dönemde istihdam oranları üzerindeki etkinliği için Johansen Eşbütünleşme testi, uzun dönem katsayıların analizi için ise FMOLS, DOLS ve CCR yöntemleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, 1988/2017 dönemi Türkiye ekonomisinde KOF finansal küreselleşme endeksi ile istihdam oranları arasında uzun dönemde istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. FMOLS, DOLS ve CCR testlerine göre, KOF finansal küreselleşme endeksinin istihdam oranlarını uzun dönemde azaltıcı etkisinin olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, finansal liberalizasyonun uzun dönemde istihdam oranlarını etkilediğine, ancak istihdam oranlarının ilgili dönemde negatif yönlü bir tepki verdiğine işaret etmektedir.

ABSTRACT

Keywords:

Financial
Liberalization,
Employment,
Cointegration,

This study focused on analyzing the employment creative effect of financial liberalization with time series models specifically for the Turkish economy. For this purpose, in the empirical analysis section of the study, the long-term relationship and the degree of this relationship between the KOF financial globalization index and employment rates has been tested. Johansen Cointegration test has been used for the long term relationship, and FMOLS, DOLS and CCR methods has been used for the analysis of long-term coefficients. According to the findings, it has been determined that there is a statistically significant long-term relationship between the KOF financial globalization index and employment rates in the Turkish economy for the period of 1988/2017. On the other hand, it has been observed that the KOF financial globalization index has a long-term reduction affect on employment rates. These results shows that financial liberalization affects employment rates in the long term, but the degrees of this relation ship has negative direction.

1. GİRİŞ

Küreselleşme, dünya ticaretinin evrensel boyutta serbestleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Küreselleşme kavramı sadece ekonomik bir kavram olmayıp sosyal, kültürel ve siyasal yönleri bulunan bir kavramdır (Seyitoğlu, 2009:216). 1980 sonları ve 1990 başlarında yaygın olarak kullanılmaya başlanan küreselleşmenin bir parçası olan finansal liberalizasyon politikaları dünyada etkili olmaya başlamıştır. Finansal liberalizasyon, sermaye hareketlerinin serbestçe ülkeler arasında dolaşımını engelleyen kısıtlamaların ortadan kaldırılması olarak tanımlanmaktadır (Mangır, 2006:462).

İşsizlik Türkiye ekonomisinde son yıllarda önem arz eden ekonomik konulardan birisi olmuştur. “İşsizlik, işgücünden üretim amacıyla yararlanmasından bu yana var olan ve son yıllarda alınan tüm ekonomik ve sosyal politika önlemlerine rağmen gittikçe etkisini arttıran, ekonomik sistemi olumsuz etkileyen bireysel ve toplumsal bir gerçektir” (Uyar Bozdağlıoğlu, 2008:46). “Ülkelerin sosyo-ekonomik durumlarına göre farklılık gösteren işsizlik, Ülkelerin önemli sorunlarından bir tanesini oluşturmaktadır. Çünkü işsizlik birçok sorunun destekleyicisi ve kaynağını oluşturmaktadır” (Karabulut, 2007:2).

Çalışma isteği ve yeterliliği olmasına rağmen, sürekli ve düzenli gelir sağlayabileceği bir işi bulunmayan kişilere “işsiz”, bu olguya da “işsizlik” denir. İşsizlik yapısı itibarıyla farklılık göstermektedir. Bu farklılık işsizliğin yaş, cinsiyet, etnik köken, eğitim durumu gibi farklı türlerinin olabileceği gibi mesleklere, coğrafi dağılıma, süresine göre veya ülke ya da dünya konjonktüründeki değişikliklere göre de farklılık gösterebilir. Bu farklılıklar işsizliğin çeşitli türlerinin oluşmasına sebep olmuştur (Bekiroğlu, 2010:46). Küresel bir sorun haline gelen işsizlik, özellikle bazı dezavantajlı gruplar açısından sebepleri ve sonuçları bakımından çok daha büyük etkiler yaratmaktadır (Murat ve Şahin, 2011:2-3).

Çalışmada finansal liberalizasyonun uzun dönem istihdam yaratıcı etkisinin ampirik olarak analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır;

- Finansal liberalizasyon ile istihdam oranları arasında uzun dönemde ilişki var mıdır? Varsa nedensel ilişkinin yönü nasıldır?
- Uzun dönem ilişki varsa, finansal liberalizasyonun istihdam oranlarını arttırıcı ya da azaltıcı etkisi var mıdır?

2. AMPİRİK LİTERATÜR

Çalışmanın konusuna ilişkin alanyazın Tablo 1’de verilmiştir;

Tablo 1. Literatür Özeti

Yazar - Tarih	Veri Seti ve Yöntem	Ampirik Bulgular
Onur (2005)	Türkiye için 1980 – 2003 yılları arasında Finansal liberalizasyonun, açıklığın ve finansal kalkınmanın, GSMH büyümesi verileriyle otoregresif model.	Finansal liberalizasyon GSMH’yi azaltıcı; finansal kalkınma ve açıklığın ise arttırıcı etkisi olduğu sonucu gözlemlenmiştir.
Güngör ve Kurt (2007)	Türkiye ekonomisi için 1968-2003 dönemini kapsayan yıllık verilerle Johansen eş bütünleşme testi ve hata düzeltme modeli	Dışa açıklık ve kalkınma arasında uzun dönemli bir ilişkinin olduğunu, bununla birlikte dışa açıklık ve kalkınma değişkenleri arasında karşılıklı kısa dönemli Granger anlamda nedensellik ilişkileri olduğunu göstermektedir.
Korkmaz Vd. (2010)	Türkiye’de 1990-2008 dönemi arasında üçer aylık makroekonomik veriler kullanılarak Düzeltme etkisi (treatment effect) modeli	Türkiye ekonomisinde finansal dışa açıklığın artmasının ekonomik büyüme üzerinde arttırıcı etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Özel (2012)	Türkiye’de uygulanan ticari ve finansal açıklık politikalarının ekonomik büyümeye etkisi 1991Q1 ve 2010Q4 dönemlerine ait üçer aylık veriler kullanılarak değişkenler arasındaki ilişkileri, etki tepki fonksiyonları ve varyans ayrıştırması teknikleriyle ortaya çıkarmak için VAR modeli kullanılmıştır.	Türkiye’de Uzun dönemde GSYH ile ticari açıklık arasında pozitif, finansal açıklık arasında negatif bir ilişki bulunduğu görülmektedir.

Özşahin (2012)	Türkiye için 1989Q1 – 2010Q1 dönemi için sınırlı testi ve ARDL yöntemi kullanılmıştır.	Çalışma sonucunda finansal liberalizasyonun ve kurumsal kalite, dışa açıklık ve eğitim düzeyi değişkenlerinin ekonomik büyüme oranları üzerinde pozitif yönlü etkileri olduğunu göstermektedir.
Veysel ve Tuncay (2012)	Türkiye’de 1980-2010 dönemi için Granger nedensellik testi kullanılmıştır.	Çalışma sonucunda net rezervlerdeki değişimler ile özel sermaye akımların, brüt tasarruflardaki değişimleri, brüt tasarruftaki değişimlerin ise net finansal akımlardaki değişimleri etkilediğini göstermiştir.
Gülmez ve Altıntaş (2015)	Türkiye’nin 1981-2011 dönemine ait yıllık verilerle johansen eş bütünleşme testi ve vektör hata düzeltme testi (VECM) kullanılmıştır.	Çalışma sonucunda hem kısa hem de uzun dönemde enflasyon ve ticari açıklıktan gelir eşitsizliğine doğru bir nedensellik tespit edilmiştir.
Gövdere ve Can (2016)	Türkiye’de 1970-2011 dönemi için sınırlı testi yaklaşımı (ARDL) kullanılmıştır.	Enerji tüketimi, dışa açıklık, ihracat ve ithalat uzun dönemde büyümeyi etkilemektedir. Ancak, finansal gelişme ve sabit sermaye yatırımlarının büyümeye etkisinin istatistikî olarak anlamsız olduğu gözlenmiştir.
Özdemir ve Dalkılıç (2016)	Türkiye için 1992Q1 – 2014Q4 dönemleri arasındaki çeyrek veriler kullanılarak Granger nedensellik testi kullanılmıştır.	Sermaye girişinden ekonomik büyümeye doğru bir nedensellik ilişkisinin olduğu, eş bütünleşme analizine göre ise sermaye girişindeki bir birimlik artış, ekonomik büyümeyi %0.45 oranında arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.
Aytaç (2018)	Türkiye’de 1980 – 2016 yılları arasındaki veriler kullanılarak Granger nedensellik testi kullanılmıştır.	Türkiye’de küreselleşme ve dışsal riskler nedeniyle artan işsizliğin çözümünde, devletin telafi hipotezine uygun olarak kamu istihdamını bir politika aracı olarak kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Finansal liberalizasyonla ilgili yapılan ampirik çalışmalarda yaygın olarak finansal dışa açıklık, yabancı sermaye gibi göstergeler kullanılmış olup, genellikle bu göstergelerin büyüme üzerindeki etkisi farklı ekonometrik yöntemlerle incelenmiştir. Ancak son zamanlarda küreselleşmenin farklı boyutlarını ve etkilerini bir bütün olarak test etmeye olanak sağlayan küreselleşme endeksleri de kullanılmaktadır. KOF endeksi bunlardan biridir (Dreher, 2006). Söz konusu endeks küreselleşmeyi “ekonomik”, “politik” ve “sosyal” olmak üzere üç alt endeks olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada da finansal liberalizasyonun analiz edilmesi amacıyla “ticaret-yatırımlar” ile “ticaret-sermaye” üzerindeki ekonomik sınırlandırmaları içeren KOF finansal küreselleşme endeksi kullanılmıştır.

3. VERİ SETİ, YÖNTEM VE BULGULAR

Makroekonomik değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkilerin analiz edilmesindeki geleneksel yöntem Johansen Eşbütünleşme analizidir. Diğer yandan, değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkilerin ortaya konmasında kullanılan geleneksel eş-bütünleşme yöntemleri yerini, tahmin sürecinde ortaya çıkan içsellik sorunu ve elde edilen uzun dönem katsayılarının yorumlanamaması nedeniyle, Hansen ve Phillips (1990) tarafından geliştirilen “*Tamamen Geliştirilmiş En Küçük Kareler*” (FMOLS), Park (1992) tarafından geliştirilen “*Kanonik Eşbütünleşik Regresyon*” (CCR) ve Stock ve Watson (1993) tarafından geliştirilen “*Dinamik En Küçük Kareler*” (DOLS) yöntemlerine bırakmıştır.

FMOLS, CCR ve DOLS eş-bütünleşme yöntemleri, tıpkı Johansen Eşbütünleşme yönteminde olduğu gibi kullanılan serilerin farkta durağan olmaları koşuluna dayanmaktadır. Ancak, elde edilen katsayıların yorumlanabilme olanağının olması önemli bir avantaj sunmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye’de finansal liberalizasyonun uzun dönemdeki istihdam yaratıcı etkisi 1988-2017 dönemi yıllık verileri kullanılarak ampirik olarak analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla, ekonometrik analizde bağımlı değişken olarak istihdam oranları (lnemploy) bağımsız değişken olarak ise finansal küreselleşme endeksi (Inglobal) ele alınmaktadır. Bu değişkenler logaritmaları alınarak ekonometrik analize dahil edilmiştir. Analizde kullanılan finansal küreselleşme endeksi verileri KOF Swiss Economic Institute internet sitesinden

alınmıştır. İstihdam verileri ise World Bank internet sitesinde yer alan sektörel (tarım, sanayi ve hizmetler sektörü) istihdam oranları kullanılarak tarafımızca derlenmiştir. Analizlerde E-Views 10⁺ paket programı kullanılmıştır.

Ekonometrik analizde kullanılan değişkenlere ait sabit ve trendli Genelleştirilmiş Dickey Fuller (Augmented Dickey-Fuller (ADF)) ve Phillips-Perron (PP) birim kök test sonuçları Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. ADF ve PP Birim Kök Test Sonuçları

Değişkenler	ADF (Düzy)	ADF (Birinci Fark)	PP (Düzy)	PP (Birinci Fark)	Sonuç
lnemploy	-0.618186 (-3.574244)	-5.586101 (-3.580623)	-0.662146 (-3.574244)	-5.577387 (-3.580623)	I(1)
lnglobal	-2.987592 (-3.574244)	-5.380670 (-3.580623)	-3.096834 (-3.574244)	-8.467863 (-3.580623)	I(1)

* Parantez içerisindeki değerler ADF ve PP %5 kritik değerleridir.

Tablo 2’den elde edilen sonuçlara göre, modelde kullanılan bütün değişkenler birinci farkta durağan çıkmaktadır. Ancak, modelde kullanılan değişkenler ele alınan analiz dönemin farklı alt dönemlerinde deterministik trend etrafında durağan olma özelliği taşıması nedeniyle, yapısal kırılmalardan etkilenebilir. Bu nedenle, modelde kullanılan değişkenlerden her biri trend içerdiği için, birim kök sınaması yapılırken, yapısal kırılmanın içsel olarak kabul edildiği Zivot ve Andrews (1992) sabit ve trendli birim kök testi kullanılmıştır. Buna ilaveten, 1988-2017 döneminde Türkiye ekonomisinin birçok kriz yaşaması ve bu krizlerinin ele alınan değişkenlerde yapısal kırılmaya neden olabileceği düşüncesiyle Zivot ve Andrews (1992) birim kök testi kullanılmıştır.

Zivot ve Andrews (1992) birim kök test sonuçları Tablo 3’de verilmektedir. Tablo 3’de Hesaplanan t istatistiğın mutlak değeri içinde, yapısal bir kırılma nedeni ile Zivot ve Andrews kritik değerinden büyük olması durumunda serinin durağan olduğu anlamına gelir. Tablo 3’den görüleceği üzere tüm değişkenler farkta durağandır. Bu sonuç, ekonometrik analizde kullanılan değişkenlerin ikinci farklarında ya da düzeyde durağan olmamaları nedeniyle Johansen, FMOLS, DOLS ve CCR yöntemlerinin uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Zivot-Andrews Birim Kök Test Sonuçları

Değişkenler	Düzy	Birinci Fark	Sonuç
lnemploy	-3.612412 [-5.08] (2001)	-6.327423 [-5.08] (2010)	I(1)
lnglobal	-4.626922 [-5.08] (2000)	-6.044056 [-5.08] (2008)	I(1)

* Köşeli Parantez içerisindeki değerler ZA %5 kritik değerini, parantez içindeki değerler ise yapısal kırılma yıllarını göstermektedir.

Yapısal kırılmalı Zivot ve Andrews (1992) birim kök test sonuçlarına göre, modelde kullanılan tüm değişkenler I(1)’dir. Bu durumda değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkinin var olup olmadığına karar verebilmek amacıyla Johansen Eşbütünleşme testi yapılmıştır. Tablo 4’teki Johansen testi sonuçları, modelde kullanılan değişkenler arasında uzun dönem eşbütünleşme olduğunu ortaya koymaktadır. Çünkü ilgili değişkenler arasında uzun dönem ilişki olmadığını ($r = 0$) ifade eden sıfır hipotezi, hem İz hem Maksimum Öz Değer istatistik

değerleri %5 kritik değerden büyük olduğundan ve olasılık değerleri 0.05'ten küçük olduğundan reddedilmektedir. Bu durumda, tahmin edilen modelde %5 anlamlılık düzeyinde değişkenler arasında uzun dönem ilişki vardır.

Tablo 4. Johansen Eşbütünleşme Testi Sonuçları

İz İstatistiği Eşbütünleşme Testi				
Hipotezler	Özdeğer	İz İstatistiği	%5 Kritik Değer	Olasılık
r = 0	0.452034	20.29497	15.49471	0.0087
r ≤ 1	0.115983	3.451806	3.841466	0.0632
Maksimum Öz Değer İstatistiği Eşbütünleşme Testi				
Hipotezler	Özdeğer	Maksimum Öz Değer İstatistiği	%5 Kritik Değer	Olasılık
r = 0	0.452034	16.84316	14.26460	0.0191
r ≤ 1	0.115983	3.245961	3.691454	0.0731

* “r” koentegre vektör sayısını temsil etmektedir.

Johansen Eşbütünleşme testi ile ekonometrik analizde kullanılan değişkenler arasında uzun dönem eşbütünleşme olduğunun ortaya konmasıyla birlikte ilgili dönemdeki uzun dönem nedensel ilişki Vektör Hata Düzeltme Modeli (VECM) tahmin edilerek yapılmıştır. Tahmin sonuçları Tablo 5’te verilmektedir. Hata düzeltme parametresinin (ECM_{t-1}) negatif olması VECM modelinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Parantez içerisindeki mutlak değerli t-istatistik değerlerinin 1.96’dan büyük olması ise uzun dönem nedensel ilişkiye işaret etmektedir. VECM sonuçları ilgili değişkenler arasında uzun dönemde karşılıklı nedensel ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Tablo 5. Vektör Hata Düzeltme Modeli Sonuçları (Uzun Dönem)

Hata Düzeltme	DLNEMPLOY	DLNGLOBAL
ECM_{t-1}	-0.088910	-0.164522
T-İstatistik	(-3.16128)	(-1.98325)

Finansal liberalizasyon ile istihdam oranları arasındaki uzun dönem etkileşimin var olup olmadığı Johansen yöntemi dışında, FMOLS, DOLS ve CCR yöntemleriyle de araştırılmıştır. Tablo 6, FMOLS, DOLS ve CCR yöntemleriyle elde edilen sonuçları ortaya koymaktadır. Buna göre, uzun dönemde her üç modelde de finansal küreselleşme endeksinin istihdam oranları üzerindeki etkisinin %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerinde anlamlı ve negatif ya da azaltıcı yönde olduğu görülmektedir.

Tablo 6. FMOLS, DOLS ve CCR Test Sonuçları

DEĞİŞKENLER	KATSAYI	STANDART HATA	T-İSTATİSTİĞİ	OLASILIK DEĞERLERİ
FMOLS Test Sonuçları				
İnglobal	-0.100089	0.330142	-3.303170	0.0041
C	4.228859	1.298449	3.256854	0.0030
DOLS Test Sonuçları				
İnglobal	-0.148326	0.408527	-6.363076	0.0000
C	3.246701	1.604759	3.023170	0.0054
CCR Test Sonuçları				
İnglobal	-0.104772	0.322818	-3.324554	0.0027
C	4.247040	1.267099	3.351781	0.0024

Finansal küreselleşme endeksinde değişkeninde meydana gelen %1'lik bir artış, FMOLS, DOLS ve CCR modellerinin sonuçlarına göre oranlarını sırasıyla yaklaşık %0.1, %0.15 ve %0.1 azaltmaktadır. FMOLS, DOLS ve CCR yöntemleri benzer bulgular ortaya koymuştur.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Çalışmanın ampirik bulgularına göre, KOF finansal küreselleşme endeksi ile istihdam oranları uzun dönemde birlikte hareket etmektedir. Uzun dönem nedensellik analizinden, finansal liberalizasyonun istidam oranları üzerinde uzun dönemde belirleyici ve önemli bir faktör olduğu sonucuna varılması uzun dönem ilişkiyi destekler niteliktedir. Diğer taraftan, KOF finansal küreselleşme endeksinin istihdam oranlarının uzun dönemde negatif etkilemesi, finansal liberalizasyonun istihdam üzerinde azaltıcı etkisinin olduğunu göstermektedir. Elde edilen ampirik bulgular ilgili literatürle karşılaştırıldığında, daha çok büyüme ya da GSYİH değişkenlerinin kullanıldığı Korkmaz vd. (2010), Özşahin (2012), Özdemir ve Dalkılıç (2016), Gövdere ve Can (2016) tarafından yapılan çalışmalara göre farklı, Onur (2005) ve Özel (2012) çalışmalarına göre ise yakın sonuçlar görülmektedir.

Ampirik analiz sonuçları, finansal liberalizasyon politikalarını uygulamaya devam eden Türkiye ekonomisinin, mevcut istihdam politikalarını sektörel tabanda değerlendirmesi gerektiğini göstermektedir. Bu noktada, küreselleşme sürecinde önemi artan sanayi ve hizmetler sektörlerinin ihtiyaçlarının belirlenmesi, verimliliği artırıcı tedbirlerin alınması ve istihdamı teşvik edici politikaların uygulanması önemlidir.

İstihdam oranlarının düşük seviyelerde seyrettiği 1988-2017 dönemi Türkiye ekonomisinde, sektörel işgücü ihtiyacını karşılayacak nitelikte istihdam yaratılması açısından, eğitim politikasının ilgili sektörlerin işgücü ihtiyaçlarıyla uyumlu olacak şekilde yapılandırılması gerekmektedir.

Küreselleşme süreci ve paralelinde uygulanan finansal liberalizasyon politikaları Türkiye ekonomisi gibi dışa bağımlı ülke ekonomilerini hem ekonomik hem de sosyal açıdan etkileyebilmektedir. Ayrıca, artan küresel rekabet ve sonucundaki yüksek dışa açıklık oranı üretimdeki çeşitliliği beraberinde getirmektedir. İstihdam oranlarını pozitif seviyelerde olabilmesi için üretimdeki bu çeşitliliğin verimli olması gerekmektedir. Bu noktada, ekonomik karar mekanizmaları ve politika yapıcılarının üretimdeki çeşitliliği ve teknolojik gelişmeleri dikkate alarak istihdam yaratıcı politikaları kullanabilmektedir. Ancak, çalışmanın sonuçları Türkiye ekonomisinde ilgili dönemde bu durumun geçerli olmadığını göstermiştir.

Türkiye ekonomisi gibi küreselleşmekte ve dışa bağımlı olan ülkeler için, finansal liberalizasyondan sonra sermaye çıkışlarının ortaya çıkması kaçınılmazdır. Sermaye çıkışları ise yenilikler ve teknolojik gelişme oranı ve buna bağlı olarak üretkenliğin ve istihdamın düşmesine neden olur. Tüm bunları sürdürülebilir ve kapsayıcı

olmayan büyüme oranları takip eder. Diğer taraftan, finansal liberalizasyon politikalarının, ülkelerin teknolojik gelişmesini ve büyümesini artırıcı etkisi olan doğrudan yabancı yatırımlar üzerinden gerçekleştirilmesi ve sağlam bir kurumsal yapının oluşturulması ekonomik büyüme ve dolayısıyla istihdam açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- AYTAÇ, Deniz (2018), “Küreselleşme, İşsizlik ve Kamu İstihdamı İlişkisi”, **Maliye Dergisi**, S.174, ss.131-153.
- BEKİROĞLU, Cemil (2010), “Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi” **Yüksek Lisans Tezi**, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DREHER, Axel (2006), “Does Globalization Affect Growth? Evidence From a New Index of Globalization”, **Applied Economics**, S.38(10), ss.1091-1110.
- GÖVDERE, Bekir ve CAN, Muhlis (2016), “Türkiye’de Enerji Tüketimi, Dışa Açıklık, Finansal Gelişme, Sabit Sermaye Yatırımları ve Dış Ticaretin Ekonomik Büyümeye Etkisi: Sınır Testi Yaklaşımı”, **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.9(1), ss.209-228.
- GÜLMEZ, Ahmet ve ALTINTAŞ, Nurullah (2015), “Türkiye’de Ticari Açıklık ve Enflasyonun Gelir Dağılımına Etkisi: Ekonometrik Bir Analiz”, **Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.6(9), ss.31-44.
- GÜNGÖR, Bayram ve KURT, Serdar (2007) “Dışa Açıklık ve Kalkınma İlişkisi (1968-2003): Türkiye Örneği”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.21(2), ss.197-210.
- KARABULUT, Alpaslan (2007), “Türkiye’deki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği”, **Uzmanlık Tezi**, ÇSGB Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- KORKMAZ, Turhan, ÇEVİK, Emrah İsmail ve BİRKAN, Elif (2010), “Finansal Dışa Açıklığın Ekonomik Büyüme ve Finansa Krizler Üzerinde Etkisi: Türkiye Örneği”, **Journal of Yaşar University**, S.17(5), ss.2821-2831.
- MANGIR, Fatih (2006), “Finansal Dereğülasyonun (1989–2001) Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri: Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.16, ss.459-472.
- MURAT, Sedat ve ŞAHİN, Levent (2011), “Gençlerin İstihdamı/İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi”, **Çalışma ve Toplum**, S.30, ss.93-135.
- ONUR, Sara (2005), “Finansal Liberalizasyon ve GSMH Büyümesi Arasındaki İlişki”, **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.1(1), ss.128-152.
- ÖZEL, Hasan Alp (2012), “Küreselleşme Sürecinde Ticari ve Finansal Açıklığın Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, S.10(19), ss.1-30.
- ÖZŞAHİN, Şerife (2012), “Türkiye Ekonomisinde Finansal Liberalizasyon ve Ekonomik Büyüme Etkileşiminin ARDL Yöntemi ile Analizi”, **Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, S.12(23), ss.379-413.
- PARK, Joon Y. (1992), “Canonical Cointegrating Regressions”, **Econometrica: Journal of the Econometric Society**, S.60(1), ss.119-143.
- PHILLIPS, Peter C. B. ve HANSEN, Bruce E. (1990), “Statistical Inference in Instrumental Variables Regression with I(1) Processes”, **The Review of Economic Studies**, S.57(1), ss.99-125.
- SEYİDOĞLU, Halil (2009), **Uluslararası İktisat Teori ve Politika Uygulama**, Güzem Can Yayınları, İstanbul, 17. Baskı.
- STOCK, James H. ve WATSON, Mark W. (1993), “A Simple Estimator of Cointegrating Vectors in Higher Order Integrated Systems”, **Econometrica: Journal of the Econometric Society**, S.61(4), ss.783-820.
- UYAR BOZDAĞLIOĞLU, E. Yasemin (2008), “Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, S.20, ss.45-65.
- YILMAZ, Veysel ve TUNCAY, Merve (2012), “Finansal Liberalizasyonun Tasarruf ve Yatırım Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, S.26(3-4), ss.345-363.
- ZIVOT, Eric ve ANDREWS, Donald W. K. (1992), “Further Evidence on the Great Crash, Oil Prices Shock and the Unit Root Hypothesis”, **Journal of Business and Economics Statistics**, S.10(3), ss.25-44.